

sacerdos, ne verbo, vel signo, vel alio quovis modo prodat aliquatenus peccatorem.

47.
*Modus
agendi
confessa-
rii,*

SED jam ordo rerum postulat, cum de ministro dictum sit, ut quædam præcipua capita explicentur, quæ ad confessionis usum, et tractationem non parum sunt accommodata. Magna enim fidelium pars, quibus vulgo nihil longius videri solet, quam, ut dies illi, qui ecclesiastica lege confessioni præfiniti sunt, effluant : tantum absunt a christiana professione, ut vix peccatorum suorum meminerint, quæ sacerdoti patefacienda essent, ne dum cetera diligenter curent, quæ ad divinam gratiam conciliandam vim habere maximam, perspicuum est. Quare cum illorum saluti omni studio succurrendum sit; hoc primum sacerdotes in poenitente diligenter observabunt, si veram peccatorum suorum contritionem habeat, certumque illi sit, ac deliberatum in posterum a peccatis abstinere.

48.
*cum con-
fitentibus
bene dis-
positis;*

Quod si ita animo affectum esse animadverterint, moneant, et vehementer hortentur, ut pro tanto, et tam singulari beneficio maximas gratias Deo agat, ab eoque cælestis gratiæ præsidium petere numquam desinat; quo munitus, ac tectus facile poterit pravis cupiditatibus resistere, ac repugnare. Docendus est etiam, ut nullum patiatur esse diem, quin aliquid de passionis Domini nostri mysteriis meditetur, ad eumque imitandum, et summa charitate amandum ipse se excitet, atque inflammet; hac enim meditatione assequetur, ut ab omnibus dæmonis tentationibus in dies se tutiorem esse sentiat. Neque enim ulla alia est causa, cur tam cito vel leviter ab hoste impugnati animo, et viribus succumbamus, quam quod ex cælestium rerum meditatione divini amoris ignem concipere non studemus, quo mens recreari, atque erigi possit.

49.
*cum in di-
spositis,*

Sin autem sacerdos intellexerit, eum, qui velit confiteri, adeo peccata sua non dolere, ut vere contritus dicendus sit; conetur magno contritionis desiderio eum afficere, ut deinde hujus præclari doni cupiditate incensus, illud a Dei misericordia petere, et efflagitare in animum inducat.

*qui se ex-
cusant,*

In primis autem reprimenda est quorundam superbia, qui scelera sua excusatione aliqua vel defendere, vel minora facere

nituntur. Nam, exempli causa, cum aliquis fateatur, se ira vehementius commotum fuisse, statim hujus perturbationis causam in alium confert, a quo prius sibi injuriam factam esse queritur. Monendus itaque est, hoc elati animi, et hominis peccati sui magnitudinem vel despicientis, vel plane ignorantis, signum esse : tum vero ejusmodi excusationis genus, ad augendum potius, quam minuendum peccatum pertinere; nam qui ita factum suum probare contendit, hoc videtur profiteri, se tunc patientia usurum esse, cum a nemine injuria lædatur; quo quidem nihil homine Christiano indignius esse potest. Etenim cum illius vicem dolere maxime debuerit, qui injuriam fecit : tamen non peccati pravitate commovetur, sed fratri irascitur, ac, cum ei præclara occasio oblata fuerit, ut Deum patientia colere, et fratrem mansuetudine sua corrigere possit, salutis materiam ad perniciem suam convertit.

Perniciosior autem est illorum culpa existimanda, qui stulta quadam verecundia impediti peccata confiteri non audent. Iis igitur hortando animos addere oportet; monendique sunt, nihil esse, quod vitia sua aperire vereantur, nullique mirum videri debere, si intelligat homines peccare : qui quidem communis est omnium morbus, et in humanam imbecillitatem proprie cadit.

Alii sunt, qui, vel quod raro peccata confiteri solent, vel quod nullam curam, et cogitationem in pervestigandis suis sceleribus posuerunt, nec commissa confessione expedire, nec, unde ejus officii initium ducendum sit, satis sciunt : quos certe acrius objurgare opus est, atque in primis docere, prius quam ad sacerdotem aliquis adeat, omni studio curandum esse, ut peccatorum suorum contritione commoveatur : id vero præstari nullo modo posse, nisi ea reminiscendo sigillatim recognoscere studeat.

Quare si sacerdos hujusmodi homines prorsus imparatos esse cognoverit, humanissimis verbis a se dimittet, hortabiturque, ut ad cogitanda peccata aliquod spatium sumant, ac deinde revertantur : quod si forte affirmaverint, se in eam rem omne studium, et diligentiam suam contulisse : (quoniam sacerdoti maxime verendum est, ne semel dimissi, amplius non redeant) audiendi erunt, præsertim vero si emendandæ vitæ studium aliquod præ se ferant, adducique possint, ut

*vel erube-
scunt,*

*vel negli-
gentes
sunt :*

50.
*dimitten-
di vel dis-
ponendi.*

negligentiam suam accusent, quam se alio tempore, diligenti, et accurata meditatione compensaturos promittant : in quo tamen magna cautio adhibenda est. Si enim, audita confessione, judicaverit, neque in enumerandis peccatis diligentiam, neque in detestandis dolorem pœnitenti omnino defuisse, absolvi poterit; si autem utrumque in eo desiderari animadvertent, auctor illi, et suasor erit, ut majorem curam, quod antea dictum est, in excutienda conscientia adhibeat, hominemque, ut blandissime poterit, tractatum dimittet.

51. *Pudori quorumdam remedium auferendum.*

Sed quoniam interdum contingit, ut mulieres, alicujus sceleris in priori confessione oblitæ, iterum ad sacerdotem non audeant redire; quod vereantur, ne vel in suspicionem magnæ improbitatis populo veniant, vel singularis religionis laudem quærere existimentur : sæpe tum publice, tum privatim docendum est, neminem tanta memoria esse, qui omnia sua facta, dicta, et cogitata meminisse queat : quapropter fideles nulla re deterrendos esse, quo minus ad sacerdotem revertantur, si in memoriam alicujus criminis redierint, quod antea fuerit prætermissum. Hæc igitur atque alia hujus generis multa in confessione a sacerdotibus observanda erunt.

52. **SATISFACTIO.** Nunc ad tertiam pœnitentiæ partem, quæ satisfactio appellatur, veniendum est.

Primum itaque satisfactionis nomen, et vis exponenda est; hinc enim catholicæ Ecclesiæ hostes amplam occasionem dissidii, et discordiæ, cum maxima Christiani populi pernicie, arripuerunt.

Satisfactio est compensatio pro peccatis commissis.

Est autem satisfactio, rei debitæ integra solutio : nam quod satis est, ei nihil videtur deesse. Quare cum de gratiæ reconciliatione loquimur, idem satisfacere significat, quod alteri tantum præstare, quantum irato animo ad ulciscendam injuriam satis esse possit; atque ita satisfactio nihil aliud est, quam injuriæ alteri illatæ compensatio. Quod autem ad hunc locum pertinet, satisfactionis nomen divinarum rerum doctores ad declarandam eam compensationem usurparunt, cum homo pro peccatis commissis Deo aliquid persolvit.

53. **QUO** in genere quoniam multi gradus esse possunt, hinc fit, ut satisfactio varie accipiatur.

Ac prima quidem, et præstantissima illa est, qua pro scelerum nostrorum ratione, etiam si Deus summo jure nobiscum velit agere, quidquid a nobis debeatur, cumulate persolutum est. Hæc vero ejusmodi esse dicitur, quæ nobis Deum propitium, et placatum reddidit, eamque uni Christo domino acceptam ferimus, qui in cruce pretio pro peccatis nostris soluto plenissime Deo satisfacit; neque enim ulla res creata tanti esse potuit, quæ nos tam gravi debito liberaret, atque, ut sanctus Joannes testatur, ipse est propitiatio pro peccatis nostris : non pro nostris autem tantum, sed etiam pro totius mundi.¹ Hæc igitur plena, et cumulata est satisfactio, scelerum omnium rationi, quæ in hoc sæculo commissa sunt, pariter, æqualiterque respondens : cujus pondere hominum actiones apud Deum plurimum valent, ac sine eo nulla prorsus æstimatione dignæ haberentur. Atque huc Davidis verba videntur spectare : qui postquam, secum ipse reputans, illud protulisset : Quid retribuam Domino pro omnibus, quæ retribuit mihi? nihil præter hanc satisfactionem, quam calicis nomine expressit, dignum tot, tantisque beneficiis invenire potuit; quare subjecit : Calicem salutaris accipiam, et nomen Domini invocabo.²

tionis varii gradus :

propria et plena satisfactio Christi,

Alterum satisfactionis genus, quæ et canonica appellatur, et certo temporis spatio definita perficitur. Quare antiquissimo Ecclesiæ usu receptum est, ut cum pœnitentes a peccatis solvantur, pœna aliqua eis irrogetur, cujus pœnæ solutio, satisfactio vocari consuevit.

satisfactio canonica,

Eodem vero nomine quodlibet etiam pœnæ genus significatur, quam pro peccatis non quidem a sacerdote constitutam, sed sponte nostra susceptam, atque a nobis ipsis repetitam, sustinemus.

satisfactio ultro suscepta.

Verum hæc ad pœnitentiam, ut sacramentum est, minime pertinet, sed illa tantum sacramenti pars censenda est, quam diximus ex præcepto sacerdotis Deo pro peccatis depondi; hoc adjuncto, ut statutum cum animo, et deliberatum habeamus, peccata in posterum omni studio vitare : ita enim nonnulli definierunt : satisfacere, est Deo debitum honorem impendere. Quod autem nemo debitum honorem Deo possit tribuere, nisi qui peccata omnino vitate constituat, satis ap-

Satisfactio sacramentalis est pœnitentia imposita a sacerdote cum proposito vite emendandæ.

¹ 1. Joan. II. 2. — ² Psalm. CXV. 12.

paret. Et satisfacere, est causas peccatorum excidere, et eorum suggestioni aditum non indulgere. In quam sententiam alii senserunt satisfactionem esse purgationem, qua eluitur, quidquid sordium propter peccati maculam in anima resedit, atque a pœnis tempore definitis, quibus tenebamur, absolvimur.

54. *Satisfactionis necessitas.*

QUÆ cum ita sint, facile erit fidelibus persuadere, quam necessarium sit, ut pœnitentes in satisfactionis studio se exercent.

Remissa culpa non ideo remittitur pœnatenboralis ei debita:

Docendi enim sunt, duo esse, quæ peccatum consequuntur, maculam, et pœnam; ac quamvis semper culpa dimissa, simul etiam mortis æternæ supplicium apud inferos constitutum condonetur; tamen non semper contingit, quemadmodum a Tridentina Synodo declaratum est,¹ ut Dominus peccatorum reliquias, et pœnam certo tempore definitam, quæ peccatis debetur, remittat. Cujus rei perspicua sunt exempla in sacris litteris, Genesis tertio capite, Num. duodecimo et vigesimo, et aliis permultis locis: sed illud Davidis clarissimum, et maxime illustre intuemur, cui etsi Nathan dixerat: Dominus quoque transtulit peccatum tuum, non morieris;² is tamen gravissimas pœnas ultro subiit, Dei misericordiam his verbis dies noctesque implorans: Amplius lava me ab iniquitate mea, et a peccato meo munda me: quoniam iniquitatem meam ego cognosco, et peccatum meum contra me est semper.³ Quibus verbis illud petatum est a Domino, ut non solum crimen, sed pœnam etiam crimini debitam condonaret, atque a peccati reliquiis purgatum, in pristinum decoris, et integritatis statum restitueret. Atque hæc cum summis precibus peteret, eum tamen Dominus, tum filii ex adulterio suscepti, tum Absalonis, quem unice diligebat, defectione, et morte mulctavit, aliisque pœnis, et calamitatibus affecit, quas illi antea intenterat. In Exodo etiam, etsi Dominus, Mosis precibus exoratus, populo idololatræ pepercerat, tamen minatus est, se tanti flagitii graves pœnas repetiturum esse; ipseque Moses testatus est fore, ut illud Dominus severissime in tertiam, et quartam usque generationem ulcisceretur.⁴ Hæc

¹ Sess. XIV. cap. 8. can. 12. et 15. — ² Reg. XII. 13. — ³ Psalm. L. 4. — ⁴ Exod. XXXII. 14, 34.

vero a sanctis Patribus in Ecclesia catholica semper tradita esse, ipsorum auctoritate apertissime comprobatur.

Verum qua de causa factum sit, ut pœna omnis pœnitentiæ sacramento, æque ac baptismo non condonetur, præclara a sancta Tridentina Synodo explicatum est his verbis: Divinæ justitiæ ratio exigere videtur, ut aliter ab eo in gratiam recipiantur, qui ante baptismum per ignorantiam deliquerint: aliter vero, qui semel a peccati, et dæmonis servitute liberati, et accepto Spiritus sancti dono, scientes templum Dei violare, et Spiritum sanctum contristare non formidaverint. Et divinam clementiam decet, ne ita nobis absque ulla satisfactione peccata dimittantur, ut, occasione accepta, peccata leviora putantes, velut injurii et contumeliosi Spiritui sancto, in graviora labamur, thesaurizantes nobis iram in die iræ; proculdubio enim magnopere a peccato revocant, et quasi fræno quodam coercent hæc satisfactoriæ pœnæ, cautioresque et vigilantiores in posterum pœnitentes efficiunt.¹

Accedit, ut tanquam testificationes quædam sint doloris, quem ex peccatis commissis capimus; qua ratione Ecclesiæ fit satis, quæ nostris sceleribus graviter offensa est. Nam, ut sanctus Augustinus ait: Cor contritum et humiliatum Deus non spernit; verum quia plerumque dolor alterius cordis occultus est alteri, neque in aliorum notitiam per verba, vel alia quæcumque signa procedit, recte ab iis, qui Ecclesiæ præsent, tempora pœnitentiæ constituuntur: ut Ecclesiæ, in qua ipsa peccata remittuntur, satisfiat.²

Præterea, pœnitentiæ nostræ exempla alios docent, quo modo ipsi vitam instituere, et pietatem sequi debeant. Cum enim pœnas nobis pro peccatis irrogatas ceteri homines intuentur, et summam cautionem sibi in omni vita adhibendam, et mores pristinos corrigendos esse intelligunt. Quare sapientissime illud ab Ecclesia observatum est, ut, cum ab aliquo publice flagitium commissum esset, publica etiam pœnitentiæ ei indiceretur; ut ceteri timore perterriti, deinceps peccata diligentius vitarent: quod etiam in occultis criminibus, quæ graviora essent, interdum fieri solitum erat. Sed, ut diximus, in publicis hoc perpetuum fuit, ut, qui ea

55. *ita a Deo constitutum est, ut operibus satisfactoriis homines a peccato arceantur,*

offensa Ecclesiæ facta reparatur,

aliis exemplum præbeatur,

¹ Sess. XIV. c. 8. — ² Enchir. c. LXV.

commiserant, antequam publicam pœnitentiam suscepissent, non absolventur; interim vero Pastores pro illorum salute Deum rogabant, atque ut ipsi etiam pœnitentes idem facerent, eos hortari non desinebant. Quo in genere summa fuit sancti Ambrosii cura, et sollicitudo: cujus lacrymis fertur quamplurimos, qui duro animo ad pœnitentiæ sacramentum accesserant, ita mollitos esse, ut veræ contritionis dolorem conceperint. Verum postea tantum de veteris disciplinæ severitate remissum est, atque ita charitas refrixit, ut jam plerique ex fidelibus ad peccatorum veniam impetrandam nullum intimum animi dolorem, atque gemitum cordis necessarium putent; sed illud satis esse arbitrentur, si speciem tantum dolentis habeant.

obtainetur conformitas cum Christo,

Deinde vero hujusmodi pœnarum perpessione consequimur, ut capitis nostri Jesu Christi, in quo passus est ipse, et tentatus,² similitudinem, et imaginem geramus; nihil enim tam deforme videri potest, ut a sancto Bernardo dictum est, quam sub spinoso capite, delicatum esse membrum:³ nam, teste Apostolo, cohæredes sumus Christi, si tamen compatimur;⁴ et, quod alio loco scripsit, si commortui sumus, et convivemus; si sustinebimus, et conregnabimus.⁵

Dei justitia agnoscatur,

D. etiam Bernardus duo affirmat in peccato reperiri, maculam animæ, et plagam: ac turpitudinem quidem ipsam Dei misericordia tolli; verum sanandis peccatorum plagis valde necessariam esse eam curam, quæ in remedio, pœnitentia adhibetur; quemadmodum enim, sanato vulnere, cicatrices quædam remanent, quæ et ipsæ curandæ sunt: ita in anima, culpa condonata, supersunt reliquiæ peccatorum purgandæ.⁶ Idem plane D. Chrysostomi sententia confirmat, cum ait: Non satis est sagittam e corpore extrahi, sed plaga quoque a sagitta inflicta sananda est; sic etiam in anima post acceptam peccati veniam pœnitentia curanda est, plaga relicta.⁷ Frequentissime enim a sancto Augustino docemur, duo hæc in pœnitentia animadvertenda esse, Dei misericordiam, et justitiam;⁸ misericordiam, qua peccata, et pœnas æternas illi debitas condonat; justitiam, qua pœnis tempore definitis hominem punit.

¹ Paulinus in ejus vita, n. 39. — ² Hebr. II. 18. — ³ Ser. V. de omn. Sanct. n. 9. — ⁴ Rom. VIII. 17. — ⁵ 2. Tim. II. 11. — ⁶ Forte alluditur ad serm. in cœna, 4. — ⁷ Hom. de pœn. (ex dictis S. Chrys. collecta). — ⁸ In Ps. L. n. 7.

Postremo, pœnitentiæ pœna a nobis suscepta Dei animadversionem, suppliciaque in nos constituta antevertit; ita enim docet Apostolus, cum ait: Si nosmetipsos dijudicavimus, non utique judicemur: dum judicamur autem, a Domino corripimur, ut non cum hoc mundo damnemur. Quæ cum fidelibus explicata fuerint, vix fieri poterit, quo minus ad pœnitentiæ opera maxime excitentur.

et vindicta præveniatur.

EJUS autem quanta vis sit, ex eo colligitur, quod tota a Christi domini passionis merito pendet. A quo etiam honestis actionibus duo illa maxima bona consequimur: alterum est, ut immortalis gloriæ præmia mereamur; ita ut calix etiam aquæ frigidæ, quam in ejus nomine dederimus, mercede non careat; alterum, ut pro peccatis nostris satisfaciamus.

56. Vis merendi et satisfaciendi a passione Christi bendet;

Neque vero id perfectissimam, et cumulatissimam Christi domini satisfactionem obscurat; sed illud potius contra evenit, ut multo clariorem, et illustriorem reddat. Eo enim copiosior Christi gratia videtur esse, quod non solum ea nobiscum communicantur, quæ ipse solus, sed illa etiam, quæ tanquam caput in membra suis sanctis, et justis hominibus promeruit, ac persolvit; qua ratione fieri perspicuum est, ut iustæ, et honestæ piorum actiones tantum ponderis, et dignitatis habeant. Christus enim dominus tanquam caput in membra, et vitis in palmites³ gratiam suam in eos, qui sibi per charitatem conjuncti sunt, continenter diffundit. Quæ quidem gratia bona opera nostra semper antecedit, comitatur, et consequitur, et sine qua mereri, et satisfacere Deo nullo modo possumus.

satisfactio nostra passionem Christi non obscurat sed illustrat:

quia per gratiam Christi meremur, et satisfacimus.

Atque ita fit, ut justis nihil deesse videatur, cum operibus, quæ Dei virtute efficiunt, et divinæ legi pro humana mortali conditione satisfacere, et vitam æternam, quam scilicet, si Dei gratia ornati e vita decesserint, consequentur, mereri possint; nota est enim illa Salvatoris vox: Qui autem biberit ex aqua, quam ego dabo ei, non sitiet in æternum; sed aqua, quam dabo ei, fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam.⁴

Adjuti Dei gratia omnes possunt operari salutem.

¹ 1. Cor. XI. 31. — ² Matt. X. 42. — ³ Joan. XV, 4; Eph. IV, 15. — ⁴ Joan. IV, 13.

57. SED duo præcipue in satisfactione requiruntur : primum est, ut is, qui satisfacit, justus sit, ac Dei amicus. Opera enim, quæ sine fide, et charitate fiunt, nullo modo Deo grata esse possunt; alterum, ut ejusmodi opera suscipiantur, quæ natura sua dolorem, et molestiam afferant : cum enim præteritorum scelerum compensationes sint, atque, ut sanctus martyr Cyprianus ait, redemptrices peccatorum;¹ omnino necesse est, ut aliquid acerbitalis habeant; quamquam non semper illud consequitur, ut, qui se in illis molestis actionibus exercent, doloris sensum habeant. Sæpe enim vel patiendi consuetudo, vel accensa in Deum charitas efficit, ut, quæ perpessu gravissima sunt ne sentiantur quidem. Neque tamen idcirco fit, quo minus ea ipsa opera satisfaciendi vim habeant; si quidem hoc proprium est filiorum Dei, ita ejus amore, et pietate inflammari, ut acerbissimis laboribus cruciati, aut nihil fere incommodi sentiant, aut omnia lætissimo animo perferant.

58. VERUM omne satisfactionis genus astores docebunt ad hæc tria præcipue conferendum esse, orationem, jejunium, eleemosynam : quæ quidem tribus bonis, animæ, corporis, et iis, quæ externa commoda dicuntur, quæ omnia a Deo accipimus, respondent. Nihil vero aptius, et convenientius ad extirpandas omnium peccatorum radices esse potest. Nam cum omne, quod est in mundo, concupiscentia carnis sit, aut concupiscentia oculorum, aut superbia vitæ; nemo non videt, hisce tribus morbi causis totidem medicinas, priori scilicet jejunium, alteri eleemosynam, tertiæ orationem rectissime opponi. Præterea, si eos etiam qui peccatis nostris offenduntur, spectemus, facile erit intelligere, cur ad hæc tria potissimum omnis satisfactio referatur; hi vero sunt Deus, proximus, nos ipsi. Quare Deum oratione placamus, proximo eleemosyna satisfacimus, nos ipsos vero jejunio castigamus.

59. Sed quoniam multæ variæque ærumnæ, et calamitates dum in hac vita sumus, nos premunt; illud maxime fideles docendi sunt, eos, qui patienti animo, quidquid laboriosi, et incommodi Deus immiserit, ferant, amplam satisfaciendi, et

¹ Epist. LV.

Duo ad veram satisfactionem requiruntur : ut fiat ab homine justo, et per opera pœnalia.

Opera satisfactionis sunt oratio, jejunium, eleemosyna.

Ærumnarum hujus vitæ bonus usus.

merendi materiam nactos esse; qui autem inviti, et repugnantes pœnam hujusmodi sustineant, omni satisfactionis fructu privari; sed Dei tantum, peccata justo judicio ulciscuntis, animadversionem, et supplicium perferre.

In eo vero summa Dei bonitas, et clementia maximis laudibus, et gratiarum actionibus prædicanda est, qui humanæ imbecillitati hoc condonavit, ut unus posset pro altero satisfacere; quod quidem hujus partis pœnitentiæ maxime proprium est. Ut enim, quod ad contritionem, et confessionem attinet, nemo pro altero dolere, aut confiteri potest; ita, qui divina gratia præditi sunt, alterius nomine possunt, quod Deo debetur, persolvere; quare fit, ut quodam pacto alter alterius onera portare videatur. Nec vero de hoc cuiquam fidelium dubitandi locus relictus est, qui, in apostolorum symbolo, sanctorum communionem confitemur; nam cum omnes eodem baptismo abluti Christo renascamur, eorundem sacramentorum participes simus, in primis vero ejusdem corporis et sanguinis Christi domini cibo, et potu recreemur; hoc apertissime demonstrat, nos omnes ejusdem esse corporis membra. Quemadmodum igitur neque pes suæ tantum, sed etiam oculorum utilitatis causa munere suo fungitur; neque rursus quod oculi videant, ad illorum propriam, sed ad communem omnium membrorum utilitatem referendum est : ita communia inter nos satisfactionis officia existimari debent. Neque tamen id sine ulla exceptione verum est, si commoda omnia, quæ ex ea capiuntur, spectemus; nam satisfactionis opera, medicinæ etiam et curationes quædam sunt, quæ pœnitenti ad sanandos pravos animi affectus præscribuntur : quo quidem utilitatis fructu eos, qui per se non satisfaciunt, prorsus carere perspicuum est.

ABSOLUTIO. Hæc igitur de tribus pœnitentiæ partibus, contritione, confessione, et satisfactione, copiose et dilucide explicanda erunt. Sed illud in primis a sacerdotibus observari oportet, ut, audita peccatorum confessione, antequam pœnitentem a peccatis absolvant, diligenter curent, ut, si quid ille forte de re, aut de existimatione proximi detraxerit, cujus peccati damnandus merito esse videatur, cumlata satisfactione compenset; nemo enim absolvendus est,

CAT. TRID. — 16

60.

Satisfacere potest unus pro alio.

61.

Absolutio deneganda illi qui rem ablata restituere non promittit.

nisi prius, quæ cujusque fuerint, restituere polliceatur. At quoniam multi sunt, quibus, etsi prolixè pollicentur, se officio satis esse facturos, tamen certum est, ac deliberatum nunquam promissa exsolvere; omnino ii cogendi sunt, ut restituant: sæpeque illud Apostoli eis inculcandum est, ut qui furabatur, jam non furetur; magis autem laboret, operando manibus suis quod bonum est, ut habeat unde tribuat necessitatem patienti.¹

Satisfactio quanto sit imponenda. In irroganda autem satisfactionis pœna, sacerdotes nihil sibi suo arbitrato statuendum esse, sed omnia justitia, prudentia, et pietate dirigenda existimabunt. Atque, ut hac regula peccata metiri videantur, et pœnitentes scelerum suorum gravitatem magis agnoscant; operæ pretium erit, interdum eis significare, quæ pœnæ quibusdam delictis ex veterum canonum præscripto, qui pœnitentiales vocantur, constitutæ sint. Igitur universæ satisfactionis modum, culpæ ratio temperabit. Sed ex omni satisfactionum genere maxime convenit pœnitentibus præcipere, ut certis aliquot, et definitis diebus orationi vacent, ac pro omnibus, et præsertim pro iis, qui ex hac vita in Domino decesserunt, preces Deo faciant. Hortari vero etiam eos oportet, ut sæpe eadem satisfactionis opera a sacerdote indicta ultro suscipiant, ac repetant; atque ita mores suos componant, ut iis omnibus, quæ ad pœnitentiæ sacramentum pertinent, diligenter absolutis, tamen virtutis pœnitentiæ studia numquam intermittant; quod si interdum, etiam ob publicam offensionem, publica pœnitentia præscribenda fuerit, quamvis eam pœnitens refugiât, ac deprecetur, non erit facile audiendus; verum persuadere ei oportebit, ut quæ tum sibi, tum aliis salutaria futura sunt, libenti, et alacri animo excipiat.

Hæc de pœnitentiæ sacramento, singulisque ejus partibus ita docenda erunt, ut non solum ea fideles perfecte intelligant, sed etiam, juvante Domino, re ipsa pie, et religiose præstare animum inducant.

¹ Eph. IV. 28.

De Extremæ Uctionis Sacramento.

CUM sancta scripturarum oracula ita doceant: in omnibus operibus tuis memorare novissima tua, et in æternum non peccabis;¹ tacite Párochi admonentur, nullum tempus præmittendum esse fidelem populum cohortandi, ut in assidua mortis meditatione versetur. Quoniam autem extremæ uctionis sacramentum non potest supremi illius diei memoriam conjunctam non habere; facile intelligitur, de eo sæpe agendum esse, non solum ob eam causam, quod illarum rerum mysteria, quæ ad salutem pertinent, aperire, et explicare maxime convenit; sed etiam, quia fideles, moriendi necessitatem omnibus propositam esse, animo repetentes, pravas cupiditates coercebunt; quare fiet, ut in ipsa mortis expectatione minus se perturbari sentiant; sed immortales Deo gratias agant, qui, ut baptismi sacramento aditum nobis ad veram vitam patefecit, ita etiam, ut ex hac mortali vita decedentes, expeditiorem ad cælum viam haberemus, extremæ uctionis sacramentum instituit.

NOMEN. Ut igitur, quæ ad eam explicationem magis necessaria sunt, eodem fere ordine, qui in aliis sacramentis servatus est, exponantur; primum illud tradendum erit, hoc sacramentum idcirco extremam uctionem appellatum esse, quod hæc omnium sacrarum uctionum, quas dominus Salvator noster Ecclesiæ suæ commendavit, ultima administranda sit. Quare hæc ipsa uctio a majoribus nostris sacramentum etiam uctionis infirmorum, et sacramentum exeuntium dicta est: quibus vocabulis fideles in memoriam novissimi illius temporis facile redire possunt.

RATIO SACRAMENTI. Quod autem extremæ uctioni propria sacramenti ratio conveniat, in primis explanandum est. Id vero perspicuum fiet, si verba, quibus sanctus Jacobus apostolus hujus sacramenti legem promulgavit, attendamus. Infirmatur quis in vobis? inquit, inducat pres-

¹ Eccli. VII. 40.

I.
Novissima sæpe meditata.

2.

3.
Extremam uctionem esse sacramentum, pro-